

ТЕХНОЛОГІЯ ПРОФІЛАКТИКИ СУЇЦИДУ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ У РОБОТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

Сидоренко Марія Сергіївна
Житомирський державний університет
імені Івана Франка, м. Житомир.
Науковий керівник – канд.пед.наук,
доц. кафедри соціальних технологій
Котловий Сергій Анатолійович

З року в рік на світовому рівні фіксується все більше випадків підліткових самогубств. Згідно даних ВООЗ, з найчастіших причин смерті осіб віком 14-17 років третє місце займає суїцид, поступаючись лише нещасним випадкам та вбивствам. Лише за період незалежності Україна через самогубства втратила близько 200 тис. осіб.

При цьому кожен рік упродовж десятиріччя, шлях самогубства обирають близько 10 тис. осіб, третя частина з яких припадає на підлітків [2, 31]. Тому на нашу думку, актуальність дослідження полягає в нагальності вивчення та вдосконаленні профілактики суїцидів серед підлітків.

Широкий спектр вивчення даного феномену наявний у працях багатьох науковців. Є. Бархаленко, Ю. Калініна у своїх роботах вказали, що тенденція підліткової суїцидальності зумовлена своєрідним «викривленням» самосвідомості, і як наслідок різкі зміни можуть підштовхнути до вчинення самогубства. В. Москалець, О. Лісова, В. Пігіда досліджуючи основні негативні причини суперечного особистісного становлення підлітка-суїцидента, виділяють внутрішню сімейну депривацію, яка призводить до відхилень у статеві-рольових та сімейно-рольових орієнтирах, проблематичного становлення особистості, амбівалентності почуттів та аутоагресивної поведінки.

Метою дослідження стало вивчення технології профілактики суїцидів серед підлітків у роботі соціального педагога.

Т. Гашека вважає суїцид своєрідною формою насилля, яке спрямоване на себе. Фатальним наслідком може бути смерть через добровільне самознищення чи отруєння [1, 53].

Підлітковий вік можна охарактеризувати як час внутрішнього та зовнішнього протиріччя. Підліткові протиріччя стимулюють руйнування засвоєного позитивного досвіду на минулих етапах, ускладнюючи цим особистісний розвиток дитини. Така ситуація веде до початку підліткової кризи, яка проявляється у найрізноманітніших проявах деструктивної поведінки. Найбільш поширеними є: вживання психотропних речовин, алкогольних напоїв, скоєння протиправних вчинків, суїцидальні прояви [5, 91].

В. Силяхіна конкретизувала мотиви вчинення самогубств у шкільних проблемах, втраті рідної людини, нерозділеному коханні, образах, хвилюваннях, самотності, самотності, незрозумілості оточенням, низькому рівні самооцінки, неприйняттю себе [4, 54].

Практичний досвід в сфері соціальної педагогіки налічує достатній об'єм систематизованої роботи щодо попередження суїциду завдяки діяльності соціального педагога та інших спеціалістів навчального закладу. Планування профілактики підліткових суїцидів у роботі соціального педагога, за В. Пігідою, передбачає врахування того, що існують так звані антисуїцидальні чинники, які стають вагомими обставинами, які перешкоджають виникненню суїцидальних тенденцій, зокрема це: культурні та соціально-демографічні фактори, позитивний сімейний клімат, стійкі позитивні якості особистості, вміння долати перешкоди [3, 79].

В. І. Силяхіна пропонує в загальноосвітніх закладах, професійно-технічних закладах та ВНЗ здійснювати профілактичну діяльність враховуючи соціально-психологічну просвіту, забезпечення сприятливого мікроклімату в найближчому оточенні дитини, здійснення

психологічної та соціально-педагогічної діагностики тенденцій суїцидальної поведінки, консультування школярів, підлітків, систематичне контролювання та врахування динамічних перетворень в діяльності та поведінці дитини, здійснення переадресації до компетентних спеціалістів за необхідності [4, 28].

Т. В. Гашека вказувала, що профілактична діяльність буде ефективною при комплексному проведенні низки заходів у різних формах. У професійній діяльності соціального педагога, сукупність заходів, що спрямовані на недопущення виникнення негативного явища чи ситуації об'єднані одним поняттям - профілактична програма. Профілактична програма у повній мірі реалізовує технологію соціально-педагогічної профілактики, адже вона передбачає низку дій у різних напрямках шляхом співпраці із спеціалістами різних фахових підготовок та закладами, які сприятимуть недопущення розвитку проблеми [1, 55].

Провівши опитування практикуючих соціальних педагогів різних шкіл, ми дійшли висновку, що ефективність профілактичної роботи підліткових самогубств вимагає комплексного впливу інноваційними методами і формами для здійснення якісних змін підлітка у різних аспектах.

Інтерпретувавши результати емпіричного дослідження, ми створили власну профілактичну програму для підлітків. Когнітивну складову ми розглянули як сприяння більшого інформування через отримання знань, які сформулюють нові погляди і переконання. Діяльнісна складова допоможе сформулювати різноманітні моделі схваленої поведінки. Ціннісна складова сформує у підлітка цінність здорового способу життя, усвідомлення його переваг, заперечувати і не допускати ризиковану поведінку. Емоційна складова ставить на мету сформулювати вміння регулювання своїми емоціями, їх правильне виявлення та контроль.

Отже, нами було вивчено головні аспекти соціально-педагогічної профілактики підліткових самогубств у школі, яка здійснюється соціальним педагогом. Встановили, що доречним є формування антисуїцидальних чинників, які покликані мінімізувати вплив негативних явищ. Здійснене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми. Перспективами подальших досліджень є експериментальна перевірка запропонованої програми профілактики суїцидальної поведінки серед підлітків.

Література

1. Гашека Т. В. Профілактика самогубства серед підлітків: методика для вимірювання суїцидальної поведінки / Т. В. Гашека // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 4. – С. 53–56.
2. Москаленко В. Проблеми самогубства в Україні / В. Москаленко, О. Напрєєнко, Г. Пілягіна // Охорона здоров'я України. – 2008. - №2. - с. 29-33.
3. Пігіда В. М. Суїцидальна поведінка неповнолітніх як соціально-педагогічна проблема / В. М. Пігіда // Український медичний альманах. – 2008. – Том 11. – № 6. – 118 с.
4. Силяхина В. И. Система работы по профилактике суицида (методические рекомендации) / В. И. Силяхина. - Кривой Рог: СОШ №4, 2005. - 34 с.
5. Федоренко Р. П. Психологія суїциду: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. III-IV рівнів акредитації / Р. П. Федоренко. — Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. — 260 с.

СВІТОГЛЯДНО-ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ БАКАЛАВРА

Сич Марія Вікторівна
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини, м. Умань.
Науковий керівник – канд. філософ. наук,
доц. Фуркало Володимир Ісакович

Особистісний розвиток бакалавра обертається навколо кантівських питань: «Що я можу знати? Що я маю робити? На що я можу сподіватися?» Ці питання світоглядно-ціннісного характеру охоплюють сфери гносеології, практики, аксіології. У пошуках відповідей ми взаємодіємо з іншими людьми і лише таким чином реалізуємо наші прагнення до визнання в інтелектуальній чи іншій сфері. Ми завжди потребуємо інших, хто помітить і визнає наші досягнення або невдачу. Без з'ясування вказаних питань бакалавр не може розвинути свої здібності в полікультурному, світоглядно-плюралістичному суспільстві.

З якої сфери знання? У чому буде полягати це знання? Як це забезпечить мені успіх і визнання в колективі, суспільстві? Знання не можуть охоплювати лише світ речей, процесів. Адже без самопізнання неможливо досягнути зовнішньої і внутрішньої гармонії. Варто нагадати біблійне про те, що якщо я здобуду світ, а втрачу душу, то який у тому сенс? Сократівський заклик до самопізнання є важливою частиною особистісного розвитку.

Що я маю робити? У процесі навчання я повинна обмежитися тими дисциплінами, літературою, які передбачені програмою? Чи можна звести життя лише до навчання?

На що я можу сподіватися? Я повинна сподіватися лише на себе чи також на друзів, батьків, соціальні інститути? Для віруючої людини вказане питання набуває зовсім іншого звучання.

Кожна людина в залежності від місця у суспільстві має свої світоглядно-ціннісні орієнтири. Саме світогляд мотивує до навчання, відбору інформації, допомагає розмежовувати віру і розум, факти й оцінки, істинне та хибне.

Особисто для мене, університет прояснює мою світоглядну складову. Університет уводить у світ сучасного наукового знання, активно займається формуванням наукового світогляду, формує громадянську позицію, знайомить з різними технологіями.

Для бакалавра важливими ціннісними орієнтирами є раціоналізм, критичне мислення, істина, толерантність.

Що таке критичне мислення? Як відрізнити критично мислячу людину від конформіста? Критично мисляча людина здатна проникати в сутність питання, мислить незалежно від інших, вміє обґрунтувати свою думку за допомогою фактів, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між явищами, демонструє високу культуру логічного мислення.

Ми застосовуємо критичний підхід у навчанні, дотримуючись наступного алгоритму: спочатку виділяємо проблему, яку необхідно розв'язати; самостійно знаходимо і опрацьовуємо емпіричну інформацію; використовуємо відповідні методи на теоретичному рівні для вирішення проблеми. Наше рішення проблеми має бути переконливим і будуватися на релевантній аргументації.

Ці навички бакалавр може розвинути у процесі навчання. Розвитку критичного мислення сприяє аналіз філософських текстів, написання есе, участь в дискусіях та у різноманітних тренінгах, конференціях. При аналізі філософських текстів ми з'ясовуємо, яку проблему формулює автор; у чому полягає авторське вирішення проблеми; чи можна погодитися з запропонованим рішенням; чи можливе альтернативне вирішення проблеми; чи містить текст неявні антиномії та ін. Такий підхід вже не є простим переказуванням, а містить елементи особистісної творчості, є своєрідним змаганням з автором.